

Evaluatie eikenprocessierups 2024

Datum: 25 februari 2025

De eikenprocessierups is over het algemeen voor de boom niet schadelijk. Alleen als de eikenprocessierups in grote getalen in een boom aanwezig is kan de boom verzwakt raken. De overlast van die de eikenprocessierups met zich mee kan brengen is meer gericht op de gezondheid van mens en dier.

Het bestrijden van de eikenprocessierups is een belangrijk onderwerp, vooral vanwege de gezondheidsrisico's die deze rups met zich meebrengt. In Nederland is er echter geen wettelijke verplichting voor eigenaren van eikenbomen om de eikenprocessierups te bestrijden.

Wel hebben eigenaren en beheerders van eikenbomen een zorgplicht. Dit betekent dat zij redelijke en billijke maatregelen moeten nemen om overlast en gezondheidsklachten te voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld door preventieve maatregelen te treffen of door het publiek te waarschuwen als bestrijding niet mogelijk is.

1. Evaluatie 2024

In 2024 hebben wij ingezet op zowel een preventieve als curatieve bestrijding van de eikenprocessierups en het verhogen van de biodiversiteit. Juist een combinatie van maatregelen (preventieve en curatieve bestrijding en het verhogen van de biodiversiteit) sorteert het meeste effect. Daarnaast hebben wij meegewerkt aan de proef "paringsverstoring".

Preventieve biologische bestrijding 2024

Preventieve bestrijding is gericht op het voorkomen van overlast. In 2024 zijn 3673 eiken preventief bestreden met nematoden (microscopisch kleine wormpjes: 'aaltjes'). De bestrijding wordt uitgevoerd op het moment dat de rupsen uit de eitjes komen, en zich in de bovenste helft van de kroon bevinden. Voor een optimaal resultaat wordt deze methode na 2 weken herhaald. Op het tijdstip van de bespuiting zijn er nagenoeg geen andere rupsen in de bomen aanwezig waardoor er minimale negatieve effecten zijn op de biodiversiteit. De nematoden zijn gevoelig voor UV-licht waardoor deze bestrijdingsmethode alleen 's nachts wordt uitgevoerd.

In de 3673 behandelde bomen zijn nagenoeg geen eikenprocessierupsen aangetroffen. In 2023 waren op dezelfde locaties ca. 330 besmette eiken.

Meldingen 2024

In 2024 zijn 15 meldingen geregistreerd van bomen met eikenprocessierups, waarvan 4 meldingen met klachten van jeuk en uitslag. Dit is een daling ten opzichte van 2023, toen er 22 meldingen waren. Echter, het aantal meldingen in 2024 is nog steeds hoger dan in 2022, toen er slechts 6 meldingen waren.

Curatieve bestrijding 2024

Curatieve bestrijding betekent dat nesten van de eikenprocessierups worden verwijderd. Deze nesten bevatten brandharen die overlast kunnen veroorzaken. Onze buitendienstmedewerkers hebben de gemeentelijke eiken gecontroleerd op de aanwezigheid van nesten van de eikenprocessierups. Aangetroffen eiken met eikenprocessierupsnesten zijn in ons digitale beheersysteem geregistreerd. Op drukke plaatsen zoals binnen de bebouwde kom worden de "besmette" eiken daarnaast ook nog gemarkeerd met een lint. Dit lint waarschuwt onze inwoners en recreanten voor de aanwezigheid van de eikenprocessierups.

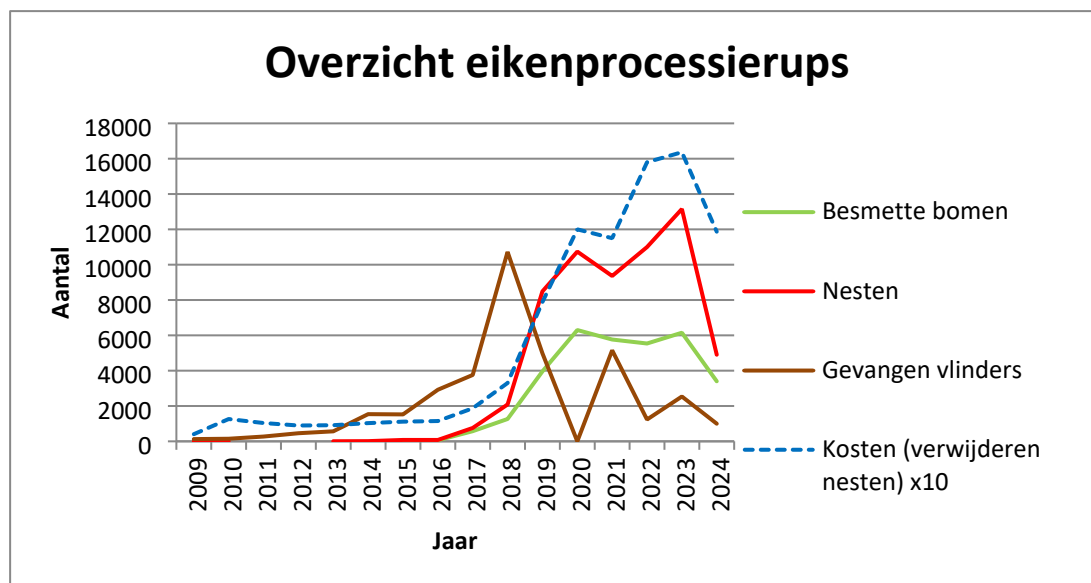
In 14% van alle gemeentelijke eiken zijn eikenprocessierupsnesten aangetroffen. Vervolgens heeft een gespecialiseerd bedrijf ruim 4.900 nesten weggezogen.

Monitoring 2024

Voor de monitoring van de eikenprocessierupsvlinder worden feromonen (lokstoffen) gebruikt.

Er zijn in 2024 minder vlinders gevangen dan in het voorgaande jaar. De afname van het aantal vlinders kan verklaard worden door de zogeheten verlengde diapauze (rusttoestand van de rups die langer is dan 12 maanden) van eikenprocessierupsen. De rups heeft zijn cyclus niet voltooid en is als rups in de grond gaan overwinteren.

In een aantal feromoonvallen in de gemeente Ooststellingwerf zijn bronswespen aangetroffen. Bronswespen zijn natuurlijke vijanden van verschillende plaagsoorten zoals de plakker, bastaardsatijnrups, eikenprocessierups, eikenbladroller en schijfbandbladroller. Hun aanwezigheid kan helpen bij het biologisch bestrijden van deze plagen. Dat er bronswespen zijn aangetroffen is een zeer positieve ontwikkeling.

In 2020 zijn de gevangen vlinders op "0" gezet als gevolg van niet goed werkende feromonen.

Proef paringsverstoring

In 2020-2021 is de eerste veldproeven van de paringsverstoring uitgevoerd Ooststellingwerf heeft hier niet aan meegewerkt. In 2022 en in 2023 is Ooststellingwerf aangehaakt bij de proef. Samen met 9 andere gemeenten is er een breder opgezette proef gestart om middels paringsverstoring de beheersing van de eikenprocessierups praktischer en financieel minder kostbaar te maken. De proeven zijn gehouden aan een gedeelte van de Helomaweg (proeflocatie) en de controlelocatie is gelegen aan het Fochtelooveen. De plaagdruk op de proeflocatie aan de Helomaweg is significant verlaagd. Er zijn in 2024 meer grondnesten aangetroffen in vergelijking met 2023. Dit kan veroorzaakt zijn door de weersomstandigheden. De bijvangsten van de niet-doelorganismen wijken op de proeflocatie niet af van de bijvangsten op de controlelocatie.

De conclusies zijn:

- Dat de veldproeven aangetoond hebben dat deze methode bijdraagt aan de reductie van de eikenprocessierups;
- Er zijn geen neveneffecten waargenomen voor de natuur, mensen en dieren. Het werkt dus soort specifiek;
- Deze methode is goedkoper dan de gangbare beheermethoden;

Om deze methode in de toekomst te mogen gebruiken moet de lokstof op Europees niveau worden goedgekeurd. Hiervoor zal door een commerciële partij een aanvraag tot goedkeuring moeten worden ingediend in te dienen. De resultaten van de proeven kunnen gebruikt worden voor de aanvraag. Pas wanneer er de lokstof Europese goedkeuring heeft mag deze methode regulier worden toegepast. Daarnaast is het noodzakelijk om te mogen werken met een zogeheten Pherolauncher (paintbalgeweer) dat er, per persoon, een ontheffing wordt verleend. Het zal echter nog wel even duren voor deze methode kan worden toegepast, het toelatingstraject voor de Europese Unie is kostbaar en tijdrovend.

Kosten 2024

De totale kosten van de preventieve bestrijding, curatieve bestrijding (verwijderen van nesten) en het monitoren van vlinders van de eikenprocessierups bedroeg in 2024 ca. €120.000.-.

Prognose 2025

Op basis van het aantal gevangen vlinders in 2024 is de verwachting dat in 2025 de te verwachten plaagdruk in Ooststellingwerf niet lager zal zijn als in 2024.

Er is een genuanceerd beeld in Nederland van de situatie met de eikenprocessierups. Hoewel de plaagdruk op veel plaatsen lijkt af te nemen, zijn er nog steeds gebieden, met name in Noord-Nederland, met hoge concentraties. Het is belangrijk om alert te blijven, vooral omdat de exacte aantallen rupsen en poppen in de grond onbekend zijn en de timing van hun uitvliegen onvoorspelbaar blijft.

2. Aanpak 2025

De gecombineerde aanpak met behulp van de nestkasten, ecologisch maaien, het zaaien van bloemmengsels, het planten van bloembollen en het wegzuigen van nesten blijven we, binnen de beschikbare middelen, voortzetten en stimuleren. Bij de aanplant van nieuwe bomen planten we de laatste jaren in principe geen eiken meer aan. Door de aanplant van andere soorten bomen verhogen we de diversiteit van het bomenbestand.

Het monitoren met feromoonvallen geeft inzicht in de te verwachten plaagdruk en de verspreiding van natuurlijke vijanden zoals bronswespen. Het bevorderen van natuurlijke bestrijding door het creëren van een geschikte habitat voor parasieten, predatoren, vleermuizen en vogels is ook een effectieve maatregel. Dit kan helpen om de plaagdruk op een natuurlijke manier te reguleren, mits de natuurlijke bestrijding niet wordt verstoord.

Preventieve biologische bestrijding

Deze preventieve, biologische, bestrijding gaan wij ook in 2025 op meerdere locaties toepassen. De locaties waar preventieve bestrijding kan worden toegepast wordt bepaald aan de hand van:

- de hoeveelheid mensen die daar komen of langdurig verblijven
- het aantal aangetroffen nesten in het voorgaande jaar
- het aantal gevangen vlinders per val

De kosten van de preventieve bestrijding komen ten laste van het beschikbare budget voor de beheersing van de eikenprocessierups.

Curatieve bestrijding

Naast de kosten voor de preventieve bestrijding, worden er ook kosten gemaakt voor de inspectie op de aanwezigheid van eikenprocessierupsnesten en de curatieve bestrijding. De hoogte van deze kosten zijn afhankelijk van de benodigde inzet ná de preventieve bestrijding en het aantal te verwijderen nesten van de eikenprocessierups.

Beschikbare financiële middelen

In de reguliere begroting van 2025 is een structureel bedrag opgenomen van €34.000 en incidenteel €97.000 (vanuit de kaderbrief 2025) voor de bestrijding van de eikenprocessierups. Bij de kaderbrief 2026 komt een voorstel hoe de structurele invulling voor de beheersing eikenprocessierups er uit moeten komen te zien.